

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

**ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ СТАНУ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ
МОВІ**

Студента групи Пкит 13-21

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Китайська мова і література та переклад, західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови

та літератури (переклад включно),

перша - китайська

Анісімовця Владислав Ігоровича

Науковий керівник:

к. п. н., ст. викл. Мерзлюк Денис Олегович.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ СТАНУ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	6
1.1.Поняття категорії стану в сучасному мовознавстві.....	6
1.2.Категорія стану в сучасній китайській мові.....	8
Висновки до Розділу 1.....	16
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАТЕГОРІЇ СТАНУ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	17
2.1. Структурні особливості категорії стану в сучасній китайській мові.....	17
2.2. Особливості функціонування прийменника 把 ba та формальних показників пасивного стану в сучасній китайській мові.....	28
Висновки до Розділу 2.....	34
ВИСНОВКИ.....	36
论文摘要.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	40

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Ім.	— іменник
Вк.займ.	— вказівний займенник
Прикм.	— прикметник
Присл.	— прислівник
Дієсл.	— дієслово
Ном.дієсл.	— номінальне дієслово
Доп.дієсл.	— допоміжне дієслово
М.дієсл.	— модальне дієслово
Тр.дієсл.	— транзитивне (перехідне) дієслово
Інтр.дієсл.	— інтранзитивне (неперехідне) дієслово
Дієсл.компл.	— дієслівно-комплімент
Р.С.	— рахівне слово
ЧД	— частка, що виражає перфектність/доконаність 了 le
ССК	— складна синтаксична структура (зміна події) 了 le
Суб.	— суб'єкт
Об.	— об'єкт
Вик.	— виконавець
Ім.сл.	— іменникове словосполучення
Озн.	— означення
Обст.	— обставина
Компл.	— комплімент
Зап.	— заперечення

ВСТУП

Курсова робота присвячена вивченню засобів реалізації категорії стану в китайській мові.

Категорія стану - граматична категорія, що виражає суб'єктно-об'єктні відношення. У загальному мовознавстві виділяють три різновиди цієї граматичної категорії: активний, пасивний та середній.

Проблематика дослідження категорії стану в сучасному мовознавстві полягає в тому, що попри існування сталої класифікації у більшості мовах світу, окремі мови вимагають інших підходів до вивчення суб'єктно-об'єктних відношень. Протягом історії дослідження цієї категорії багато мовознавців зробили значні внески до її граматичного обґрунтування, зокрема: Фердинанд де Соссюр, Еміль Бенвеніст, Ноам Хомський, , Олександр Олександрович Потебня.

Сучасна китайська лінгвістика продовжує вивчати категорії стану в китайській мові. Мова, як явище, не стоїть на місці – з початком впливу інших мов на китайську, китайська граматики теж змінюється, мовні засоби адаптуються до використання в умовах білінгвального середовища, а то й навіть полілінгвального. Потреба в перекладі між китайською та іншими мовами призводить до трансформації, як самої китайської, так і іншомовних для китайської культури мов.

Актуальність теми роботи полягає в її спрямованості на вивчення категорії стану в китайській мові. Актуальність теми дослідження підсилюється ще й необхідністю вивчення конкретних випадків застосування різних засобів реалізації категорії стану в китайській мові.

Метою роботи є дослідити засоби реалізації категорії стану в китайській мові

Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань:

- розглянути наукову літературу
- уточнити специфіку засобів реалізації категорії стану в китайській мові;
- визначити особливості функціонування категорії стану у китайській мові

Об’єкт дослідження – категорія стану в китайській мові.

Предмет дослідження – засоби реалізації категорії стану в китайській мові

Матеріали дослідження складають наукові статті та дослідження західних та китайських дослідників, що ґрунтуються на дослідженні категорії стану в сучасному мовознавстві, категорії стану в китайській мові та посібники з граматики, зокрема граматики китайської мови.

Специфіка теми та завдання дослідження зумовила до використання таких **методів дослідження**, як: індукція, синтез, аналіз та зіставний метод.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їхнього застосування під час укладання методичних матеріалів до навчальних дисциплін: “Китайська мова”, “Стилістика китайської мови”, “Теоретична граMATика китайської мови”, .

Курсова робота складається зі вступу, переліку умовних позначень, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та анотації китайською мовою. Загальний обсяг роботи – 38 сторінок, використаних джерел –17.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ СТАНУ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

1.1. Поняття та класифікація категорії стану в сучасному мовознавстві

В сучасному мовознавстві тема категорії стану є досить дискусивною темою, адже її концепція має довгу історію в лінгвістиці, яка сягає давньогрецької та санскритської граматики. У давньогрецькій мові концепція стану була визнана як властивість дієслів, при цьому розрізнялися активний, середній та пасивний стан. Середній стан використовувався для опису дій, коли суб'єкт діяв на себе самого або на нього діяли, відмінно від дії на щось інше - активний стан - або дії, що виконується на нього виконавцем (іншою людиною, неживим предметом чи явищем) - пасивний стан (Comrie, 1981).

У санскриті концепція категорії стану була також визначена, при цьому відрізняли три стани: активний, пасивний і середній. Середній стан використовувався, щоб показати, що дія дієслова спрямована на самого суб'єкта або пов'язана з ним якось (Cardona, 2003).

У західній лінгвістиці концепція граматичного стану була введена вперше в 19 столітті німецьким лінгвістом Фердинандом де Соссюром (2008) в його книзі "Курс загального мовознавства", яка була опублікована у 1916 році після його смерті. Термін "стан" використовувався для посилання на відношення між суб'єктом та дією дієслова. Найперші формулювання концепції зосереджувалися на активному та пасивному станах, де активний стан розглядали як форму за замовчуванням дієслова, а пасивний стан як похідну або марковану форму, що виражає протилежне відношення між суб'єктом та дією.

Пізніше лінгвісти, зокрема французький лінгвіст Еміль Бенвеніст (1966; 1974) почали визнавати інші типи стану, такі як середній стан, який вважався окремим

різновидом категорії стану, що виражає дії, спрямовані на суб'єктом на самого себе або пов'язані з ним у якийсь спосіб.

Деякі мови, наприклад, давньогрецька та санскрит, мали окремі форми для середнього стану, тоді як у інших мовах, наприклад, англійській, середній стан виражався через зворотні займенники або інші конструкції.

Український лінгвіст М.П. Кочерган(2001, с.271) дає таке тлумачення терміну: «Категорія стану - граматична категорія дієслова, що виражає суб'єктно-об'єктні відношення. У мовознавстві поки що немає загальноприйнятої класифікації станів, однак у всіх класифікаціях згадується активний, коли носій дієслівної ознаки відповідає суб'єкту (Учні виконують пісню), і пасивний, коли носій дієслівної ознаки відповідає об'єкту (Пісня виконується учнями)».

М. Я. Плющ(2000, с.274) виокремлює три види категорії стану в українській мові: активний, пасивний та зворотно-середній.

Сьогодні концепція категорії стану залишається важливою частиною лінгвістичної теорії, існують різні форми стану, які визнаються в різних мовах та використовуються для вираження широкого спектру семантичних відносин між суб'єктом та дією дієслова.

1.2. Категорія стану в сучасній китайській мові

Продовж історії розвитку китайської мови підхід до вивчення категорії стану змінювався. Спочатку дослідники не виводили самого поняття категорії стану, а окреслювали використання сталих конструкцій, зокрема з 把 та 被, про які ми ще поговоримо далі. Конструкції 把 (bǎ) та 被 (bèi) в китайській мові відомі та використовуються століттями. Вони є невід'ємною частиною китайської мови та вивчаються поколіннями лінгвістів. Однак варто зазначити, що будову конструкції "把" першим систематично описав та проаналізував у XVII столітті китайський лінгвіст Хуан Даочжоу (黃道周), також відомий як Хуан Цзунсі(黃宗羲), у своїй

праці " Цан Цзе Пянь " 《仓颉篇》 (1726). Він був одним із перших вчених, які систематично аналізували граматику китайської мови. Аналогічно, конструкція "被" була вивчена та проаналізована численними лінгвістами на протязі історії китайської лінгвістики. Серед відомих вчених, які внесли значний вклад у аналіз конструкції "被", є китайський лінгвіст Чжао Юань Жень 赵元任 (1965) та американський лінгвіст Вільяма С-І. Ванг.

Сучасною парадигмою дослідження категорії стану в китайській мові є транзитивність дієслів. Транзитивність – здатність дієслова виражати свою семантику самостійно чи за допомогою залежного іменника(М.Плющ, 2000, с.273). Першим, хто дослідив транзитивність дієслів у китайській мові був Ма Цзяньчжун(1898). Він вів це поняття, як ключове у дослідженні синтаксичної будови китайського речення. За транзитивністю ми можемо поділити дієслова на 4 види:

- **Транзитивні**(ті, що можуть бути використані з об'єктом):
 - 吃 (chī) - їсти
我吃了一个苹果 (wǒ chīle yīgè píngguǒ) - Я з'їв яблуко.
 - 喝 (hē) - пити
他喝了一杯水 (tā hēle yī bēi shuǐ) - Він випив склянку води.
 - 看 (kàn) - дивитись
她在看电影 (tā zài kàn diànyǐng) - Вона дивиться фільм.
 - 听 (tīng) – слухати
我听见了你的声音 (wǒ tīngjiànle nǐ de shēngyīn) - Я почув твій голос.
 - 学 (xué) - вчитися
我学习中文 (wǒ xuéxí zhōngwén) - Я вивчаю китайську мову.
 - 写 (xiě) – писати
我写了一封信 (wǒ xiěle yī fēng xìn) - Я написав лист.
 - 买 (mǎi) - купувати
他买了新鞋 (tā mǎile xīn xié) - Він купив нові черевики.
 - 卖 (mài) - продавати
我卖了 my 自行车 (wǒ mài le wǒ de zìxíngchē) - Я продав свій велосипед;
- **Інтразитивні**(ті, що не вимагають додатку після себе):
 - 睡覺 (shuìjiào) - спати
你要睡觉。 nǐ yào shuì jué Тобі потрібно спати.
 - 哭泣 (kūqì) - плакати
他们的在家里外儿童总是哭泣。 tā men de zài jiā lǐ wài ér tóng zǒng shì kū qì
В їхньому домі діти завжди плачуть.

- 起床 (qǐchuáng) - вставати з ліжка
他早起床。 tā zǎo qǐ chuáng Він рано встає.
- 吃飯 (chīfàn) - їсти
你吃饭了么? nǐ chī fàn le me Ти поїв?
- 學習 (xuéxí) - вчитися
最好的学生总是努力学习。 zuì hǎo de xué shēng zǒng shì nǚ lì xué xí
Найкращий учень завжди вчиться старанно.
- 工作 (gōngzuò) - працювати
他去了工作。 tā qù le gōng zuò Він пішов працювати.
- 開始 (kāishǐ) - починати
你还开部开始了吗? nǐ hái kāi bù kāi shǐ le ma Ти ще не почав?
- **Дітранзитивні**(виражають дії, які потребують трьох учасників: суб'єкта, об'єкта та адресата):
 - 送 (sòng) - відправити, доставити:
我送你禮物。(Wǒ sòng nǐ lǐwù.) - Я відправляю тобі подарунок.
 - 借 (jiè) - позичити:
他借我一本書。(Tā jiè wǒ yī běn shū.) - Він позичив мені книгу.
 - 給 (gěi) - дати, надати:
他給我寫了一封信。(Tā gěi wǒ xiě le yī fēng xìn.) - Він написав мені листа.
 - 介紹 (jièshào) - представити:
他介紹了一位朋友給我。(Tā jièshào le yī wèi péngyǒu gěi wǒ.) - Він представив мені одного зі своїх друзів.
 - 倚賴 (yǐlài) - покладатися на:
我倚賴著他完成這個項目。(Wǒ yǐlài zhe tā wánchéng zhège xiàngmù.) - Я покладаюся на нього для завершення цього проекту.
 - 託付 (tuōfù) - доручити:
我託付你照顧我的寵物。(Wǒ tuōfù nǐ zhàogù wǒ de chǒngwù.) - Я доручив тобі догляд за моїм улюбленцем.
 - 教 (jiāo) - навчати:
我教她寫漢字。(Wǒ jiāo tā xiě hànzi.) - Я навчаю її писати китайські ієрогліфи.

- **Ергативні** (які можуть вживатись у ролі як транзитивних, так і інтранзитивних дієслів у реченні, але мають особливості в утворенні та використанні. Вони вказують на те, що дія падає на об'єкт, який діє як самостійний агент. Тобто, вони можуть вживатись в контекстах, де дія не потребує активної ініціативи від дієслова, а замість цього має пасивний характер, проте без наголошення на дії самого дієслова):
 - 得到 (dé dào) - отримувати;
 - 受到 (shòu dào) - отримувати, отримувати вплив, досвід;
 - 遭到 (zāo dào) - зазнавати, стикатися з (прикрим, неприємним);
 - 走 (zǒu) - йти, відходити (про час);
 - 死 (sǐ) - померти, погинути.

В подальшому поняття транзитивності допоможе нам краще розуміти структуру засобів вираження категорії стану в китайській мові.

Протягом цього підрозділу, оминалося поняття «стан дієслова», адже на відміну від української мови, в китайській підхід до вивчення категорії стану дещо схожий з англійською мовою, де категорія пов'язана з дієсловом, але розглядається, як один із чинників, що впливає на побудову речення.

В сучасній китайській граматиці існує кілька теорій щодо кількості станів у ній, але переважаючою думкою є, те що їх – 2: активний, пасивний. Окремо, Жєн Тхін(1998, 2006) відокремлює ще один із видів пасивного стану в китайській мові – умовний пасив(notional passive) у окремий, середній стан.

1.2.1.Активний стан

Розглядаючи засоби реалізації активного стану в китайській мові, ми можемо побачити, що китайській мові притаманні конструкції, які схожі з активним станом європейських мов(англійської наприклад), так і власні.

Ось кілька прикладів «звичного» для нас активного стану в китайському реченні:

1.我 吃了一个苹果。

Wǒ chī le yī gè píngguǒ. - Я з'їв одне яблуко

суб. дієсл. ч.д. числ. р.с. об.

У цьому реченні "我-я" виступає у ролі суб'єкта, який виконує дію "吃-їсти" над об'єктом «苹果-яблуко»;

2.他写了一封信。

Tā xiěle yī fēng xìn. – Він написав листа

суб. дієсл. ч.д. числ. р.с. об.

3.他正在吃飯。

Tā zhèngzài chīfàn. - Він зараз їсть.

суб. ч.м. дієсл. .

У цьому реченні «他-він» виступає в ролі суб'єкта, який виконує дію «吃饭-написати». Звернемо увагу на те, що перші два приклади утворюють активний стан за допомогою транзитивного дієслова, а у третьому – інтразитивного.

Більш цікавим засобом вираження активного стану в китайській мові є власна конструкція з 把(ba «схопити»). Структуру 把 потрібно розглядати, як виразний приклад вираження активного стану в китайській мові. До того ж, цей варіант є доволі частотним для розмовної мови та часто відображається у писемних джерелах, як то: газети, книжки, тексти, навчальні посібники. Для опису будови цієї конструкції потрібно використовувати термін «іменникового словосполучення 把»(把+прямий об'єкт), який ввели Чарльз Лі та Сандра Томпсон(Лі та Томпсон, с.463-466).

Загальна схема побудови такої конструкції є наступною:

Суб'єкт+[把+(вказівний займенник чи числівник разом із рахівним словом у схожій функції)+прямий об'єкт]+предикат (квадратними дужками виділено межі іменникового словосполучення 把).

Зазвичай така конструкція використовується для розповідних речень, коли вказуємо на відомий нам об'єкт і хочемо ускладнити речення додатковими членами. При тому не потрібно характеризувати 把, як допоміжну частку чи дієслово. Для його характеристики найкраще підійде термін «дієслово-прийменник(від англ.coverb)», адже саме по собі 把 не виконує функцію дієслова, але у реченні приймає участь в утворенні зв'язку предикату з об'єктом виконуючи дієслівну функцію. Ось як це пояснюють Іп По Чин та Дон Ріммінгтон:

«Конструкція 把 є синтаксичною особливістю, унікальною для китайської мови. Це інструмент, який використовує дієслово-прийменник 把 ba «схопити» для переміщення об'єкту(вже відомого нам), що має конкретну вказівку на себе, перед основним дієсловом. Це залишає простір після дієслова, доступний іншим елементам, напр. для наслідкового комплементу для позначення результату, наданого об'єктові через дію, що виражається дієсловом. Цей маневр зміни позиції виникає з того факту, що в китайські реченнях в небагатьох випадках об'єкт і додатковий елемент залишаються разом після дієслова. В інших випадках це неприпустимо, особливо,

якщо додатковий елемент складається з трьох або більше складів. Враховуючи асоціацію з дієсловом дії, конструкція 把 ba є звичайною ознакою розповідного речення.» (Іп По, Ріммінгтон, 2016,с.233)

Зазвичай Іменникове словосполучення з 把 може бути загальним або визначеним описуючи об'єкт, що відомий обом сторонам , але інколи воно може описувати речі/явища, що є відомими для мовця і невідомими для слухача(реципієнта).

Наприклад: 我把一件事忘了。

Wǒ bǎ yī jiàn shì wàngle. Він забув це(якусь річ, яка відома тільки мовцю) Суб.把 числ. р.с. об. дієсл. ЧД/ССК (приклад взято з Лі та Томпсон, с.466)

Головним маркером вираження активного стану за допомогою цієї конструкції є поняття розпорядження, тобто те, як референт впливає на об'єкт. Для загального розуміння потрібно усвідомити, що ця конструкція використовується тоді, коли ми хочемо описати дію референта, що напряду фізично впливає на об'єкт . Хоча є певні винятки, про які ми поговоримо у наступному розділі.

1.2.2.Пасивний стан

Пасивний стан - це різновид граматичного стану, в якому суб'єкт дії не виконує дію, а отримує її. Через власну специфіку китайська мова звертається більш до семантики речення, ніж до граматичної структури при побудові мовлення, через це пасивний стан є не таким частотним, як у європейських мовах(Іп По, Ріммінгтон,2016, с.244).

Загалом можна виділити 3 різновиди пасивного стану в китайській мові:

- 1) формальний, виражений конструкцією –被
- 2) умовний
- 3) лексичний

Формальний пасивний стан будується за рахунок конструкції з 被, у якій сама 被 приєднується попереду до об'єкту(який виступає виконавцем дії) пов'язуючи суб'єкт(суб'єкт, на місце якого стає об'єкт, що був таким в активному стані) з предикатом(дієсловом, що виражає саму дію).Це можна зобразити наступними схемою та прикладом:

Іменникове словосполучення(суб'єкт) + 被 + іменникове словосполучення(виконавець) + дієслово(предикат)

В подальшому ми будемо використовувати термін іменникове словосполучення 被 для опису другого іменникового словосполучення разом із 被 (Лі, Томпсон, 1984, с.491)

Приклад:

电视被流氓弄坏了。

Dìànshì bèi liúmáng nòng huàile. Телевізор пошкодили хулігани.

суб. Ім.сл. 被 предикат ЧД+ССК

Традиційним для використанням 被 у китайській мові є семантика «небажаної дії», що несе в собі негативний характер, наслідок(розбити щось, пошкодити, забути, втратити і т.д.). Тому при перекладі пасивного речення з європейської мови варто обережно використовувати конструкцію з 被, в іншому випадку, отримане речення буде граматично неправильним та не буде відповідати дійсності китайського синтаксису. Наведемо наступні приклади, щоб продемонструвати це:

Правильне

1.那本书被我忘记了。

Nà běn shū bèi wǒ wàngjìle.

суб. Ім.сл. 被 дієсл. ЧД/ССК

(вк.займ.+РС+ім)

Та книжка була загублена мною

Неправильне

2.那本书被我记住了。

Nà běn shū bèi wǒ jì zhùle.

суб. Ім.сл. 被 дієсл. ЧД/ССК

(вк.займ.+РС+ім)

Та книжка була знайдена мною.

Цікавим фактом наперекір концепції «небажаності дії», є те, що з початку ХХ століття під впливом Індо-Європейських мов китайська змінюється, разом із нею змінюються її засоби вираження пасивного стану. Конструкція 被 все більше використовується, як універсальний аналог пасивного стану для перекладу з інших мов й навпаки. Але в певних випадках такі речення є невласивим для власне китайського мовця та китайської мови. У цьому ми можемо посилатися на двох дослідників: Чхао(1956), який називає такі випадки неприйнятними і дає їм назву «translatese» (граматично-недоречний переклад) та Кірмана(1969), який висуває теорію, про те що великий вплив на трансформування ролі 被 у китайській мові спричиняє марксистська література, що жваво використовує пасивні мовні конструкції в своїх текстах.

Другим різновидом пасивного стану у китайській мові є умовний. Він є найбільш вживаним у китайській мові, та усному мовленні зокрема.

Його структура обумовлена особливістю китайської, як неморфологічної мови, у якій мовці звикли звертати увагу більше на зміст, ніж на форму. (Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.245) Наведемо приклад:

信 || 已经寄走了

xìn || yǐjīng jì zǒu le Лист відіслано.

суб. || присл Дієсл. ЧД/ССК

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.245)

Трансформацію, що сталась у цьому реченні, ми можемо описати за допомогою понять «теми» та «реми» в китайському реченні: об'єкт, який в активному стані був би у позиції реми доповнюючи собою дієслово, став темою речення. У даному випадку слухач не заплутається у тлумаченні речення, але в інших випадках відсутність маркеру пасивного стану 被 може його заплутати. У своїй природі умовний пасивний стан оминає дієслово-прийменник 被 посилаючись на загальновідомі факти про світ, або доповнюючи раніше отриманий мовцями досвід. Наступні приклади допоможуть зрозуміти, як ця структурна трансформація сталась:

1. 我已经寄走了信了。 Wǒ yǐjīng jì zǒule xìnle. Я вже відіслав листа. Речення у активному стані.

2. 信我已经寄走了 Xìn wǒ yǐjīng jì zǒule (дослівно) Листа я вже відіслав.

Помітимо, що 了, яке виконувало функцію частки доконаності та 了, яке було часткою складної стативної конструкції (позначало отримання нової інформації) спростились до однієї частки вкінці речення.

3. 信 || 已经寄走了 Xìn yǐjīng jì zǒu le Лист вже відіслано.

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.245)

Умовний пасив є представником розмовної мови, тому навіть його будова відображає тенденцію до скорочень та спрощення у сучасній китайській розмовній мові.

Третім різновидом пасивного стану в китайській мові є лексичний пасивний стан. Суб'єктом у ньому виступає реципієнт дії, яка виражена формалізованим дієсловом, є формальним об'єктом для ергативних дієслів 得到 dédào «здобути», 受到 shòudào «отримати», 遭到 zāo dào «постраждати(від)», а ініціатор дії виражається означення до формального об'єкта-дієслова. Структура речення в лексичному пасиві будується за простою схемою: адресат + дієслово + ініціатор (як

означення)+ 的+ іменниковане дієслово. Щоб уникнути непорозумінь між мовцями, важливо розуміти, що ініціатор не є в ролі суб'єкта. Наведемо приклад(джерело):

他||得到|朋友们的支持 (досл. Він отримав підтримку друзів)

Tā ||dé dào | péngyoumen de zhīchí Його підтримали друзі.

Суб. Доп.дієсл. означення ном.дієсл (Іп По, Ріммінгтон, 2016,с.257).

Лексичний пасив переважно використовується у діловому стилі.

1.2.3.Середній стан

Спираючись на останні дослідження, можна сказати, що в китайській мові присутні ознаки середнього стану. Продовжуються обговорення щодо того, чи існує окремий клас дієслів середнього стану. Чхао(1956) вважає, що ці дієслова є окремою синтаксичною категорією дієслів. Іншими словами, вони не є суто транзитивними або інтранзитивними.

Однак Томпсон та Лі (1981), заперечуючи аналіз китайської від Чхао(1956), заявили, що є окремий клас дієслів середнього звуку. Вони визнають, що такі дієслова в цілому поводяться так само, як і інші дієслова в китайській мові. Томпсон та Лі(1981) ввели поняття речення середнього стану, як приклади конструкцій «тема / рема», які не мають явного суб'єкта. Ось приклад такого речення:

饭煮焦了一点。 Fàn zhǔ jiāole yīdiǎn. Рис трішки згорів.

Суб. Дієсл. ЧД присл. стану

Ми можемо побачити з цього прикладу, що особливість конструкції тема/коментар лежить у відсутності анафори, що вказує на агента.

Тхін (2006) порівняв середній стан та конструкції 把 ba залучаючи інтранзитивні дієслова з часткою результату 得(de). Він стверджує, що в китайській мові умовний пасив можна розглядати, як категорію середнього стану. Їх базова граматична позиція суб'єкта та відсутність синтаксично активного логічного суб'єкта найкраще пояснюються підходом пресинтаксису(перед формуванням синтаксичної структури речення, слова вже мають певний смисловий зміст і організовані у певний спосіб за допомогою мовних позначень та лексичних полів). Але семантично середній стан можна інтерпретувати як пасив стану або дієслівний пасив. Ось ще два приклади:

那本书很喜欢。 Nà běn shū hěn xǐhuān. Цю книжку люблять

那本书喜欢得要命。 Nà běn shū xǐhuān dé yàomìng Цю книжку страшено люблять.

Тхін стверджує, що перше речення є неграматичним і його не можна відрізнити від ергативів, а друге речення є граматичним, і середній стан через міг би використовуватися через їх функцію відвертання уваги від суб'єкта-виконавця. Хоча конструкція 被 у пасивному стані може досягти тієї ж мети, існує ймовірність, що використання її може бути недоречним у багатьох випадках. Тому в цьому випадку краще використовувати середній стан.

Тому питання середнього стану в китайській мові залишається дискусійним і чіткої уніфікованої теоретичної моделі середнього стану в китайській мові ще не існує.

Висновки до першого розділу

Категорія стану в китайській мові вивчається не так давно, як у європейських мовах, але за останні півтора століття процес ідентифікації засобів його вираження в китайській мові значно поживав. Безліч дослідників працюють над структуризацією категорії стану в китайській граматиці зокрема, . Згідно з традиційною теорією ми можемо виділити 2 види – активний та пасивний. Окремо, Жен Тхін відокремлює ще один із видів пасивного стану в китайській мові – умовний пасив(notional passive) у окремих, середній стан. Поки, що ця концепція є частково-доведеною, тому в подальшому в цій роботі ми будемо розглядати саме активний та пасивний стан.

Попередні висновки, які ми можемо зробити на цьому етапі нашого дослідження:

- 1) активний стан у китайській мові має схожу з європейськими мовами концепцію прямої залежності об'єкту від суб'єкта. В той же час частотною у використанні є власне китайська конструкція з дієсловом-прийменником 把. Дана конструкція виражає сильну пряму залежність об'єкту від суб'єкта;
- 2) пасивний стан в китайській мові поділяються на три різновиди: формальний з 被 bei, умовний та лексичний. Кожен з них має цікаві структури та особливості, які ми продовжимо досліджувати у наступному розділі.

З висновків до цього розділу ми розуміємо, що ця тема потребує більш детального ознайомлення. Саме цій частині дослідження ми присвятимо наступний розділ цієї роботи.

РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНО- ОСОБЛИВОСТІ КАТЕГОРІЇ СТАНУ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Структурні особливості категорії стану в сучасній китайській мові

У цьому підрозділі ми звернемося до конкретних структурних особливостей засобів вираження категорії стану, наведемо приклади, проаналізуємо будову та маркери, що вказують на приналежність речення до певного різновиду категорії стану.

2.1.1. Активний стан

При детальному огляді структурних особливостей активного стану в китайській мові, ми будемо розглядати просте розповідне речення та конструкцію 把. Просте розповідне речення у китайській мові має схожий порядок слів, як і у англійській мові: суб'єкт(хто виконує дію) + дієслівний комплекс(суб'єкт - сама дія) + об'єкт(прямий об'єкт - над ким здійснюється дія). Це речення може бути ускладнене поширеними означеннями(використовують частку 的(de) для зв'язку з означуваним), які можуть складатися з вказівного займенника, числівника(зобов'язує використання рахівного слова, 个, після себе), прикметника; обставинами(виражаються простими прислівниками або за допомогою дієслів, прикметників, з додаванням препозитивної(地) або постпозитивної(得) частки de); непрямыми додатками. Активний стан в китайському реченні виражає прямі суб'єктно-об'єктні відносини: суб'єкт впливає на об'єкт, виражає своє ставлення до нього через дієслово, що виражає дію, яка здійснюється над об'єктом. Розглянемо це на наступних прикладах:

1. 我吃蛋糕。 Я їм тістечко.

Wǒ chī dàngāo.

суб. дієсл. об.

2. 他买那三本诗歌的书。 Він купив три книжки з поезією.

Tā mǎi nà sān běn shīgē de shū.

суб. дієсл. вк.з. числ. р.с. озн. об.

3.张先生说得悦耳。 Пан Чжан приємно розмовляє.

Zhāng xiānshēng shuō dé yuè'ěr.

суб. дієсл. обст.

4.李夫人很快地做蛋糕了。 Пані Лі дуже швидко спекла тістечко.

Lǐ fūrén hěn kuài dé zuò dàngāole. Пані Лі дуже швидко спекла тістечка.

суб. обст. дієсл. об. ч.д.

В китайській граматиці ці речення ще називаються суб'єктно-об'єктні (від назви відносин, що мають місце відбуватись в реченні).

Як казали, Іп По та Ріммінгтон «конструкція 把 є синтаксичною особливістю, унікальною для китайської мови» (Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.233). Справді ця конструкція є однією із перлин китайської граматики, адже вона відкриває шляхи для утворення різних форм ускладненого та складного речень в китайській мові. Більшість вчених, зокрема Томпсон, Лі, Іп По та Ріммінгтон, сходяться на думці, що є три найголовніші структурні критерії речення з 把:

- 1) об'єкт, що входить у склад іменникового словосполучення 把 і пов'язаний з дієсловом-прийменником 把 є конкретизованим (зазвичай оформлюється вказівним займенником);
- 2) після основного дієслова має стояти комплемент або непрямий об'єкт
- 3) основне дієслово речення має бути дієсловом дії.

Іменникове словосполучення 把

Іменникове словосполучення складається з власне дієслова-прийменника 把 та конкретизованого об'єкта. Цей об'єкт є річчю, істотою, або явищем яке відоме обом сторонам – мовцю там слухачу. Наприклад:

我今天把三本书都卖了。

Wǒ jīntiān bǎ sān běn shū dōu mài le. Сьогодні я продав усі 3 книжки.

Субоб. (Ім.сл. 把) дієсл. ЧД/ССК

(把 числ. Р.с. об.)

(Лі, Томпсон, 1981, с.464)

Об'єкт зазвичай оформлюється вказівними займенниками 这 zhè (цей) 那 nà (той).
Приклад:

她把那个菜做了。 Вона приготувала ту страву.

Tā bǎ nàgè cài zuò le.

Суб. Им.сл. 把 дієсл. ЧД/ССК

Зустрічаються речення в яких об'єкт може бути відомим тільки для мовця. В такому випадку об'єкт має описувати явище чи поняття, яке складає цілісну сутність відому самому мовцю, при цьому слухач може мати розуміння щодо нього, але не бути близько знайомим з ним. Такий об'єкт зустрічається в розмовній мові. Приклад:

我把一件事忘记了。 Я забув одну річ.

Wǒ bǎ yī jiàn shì wàngjìle.

Суб. Им.сл. 把 дієсл. ЧД/ССК

(Лі,Томпсон, 1981, с.465)

Таким чином ми можемо сказати, що іменникове словосполучення 把 в однойменній конструкції зазвичай може бути загальною або вказівною, але в особливих розмовних випадках вона може бути вираженою абстрактним поняттям, яке відоме лише мовцю. Хоча це рідше виняток з правил, ніж системне явище, все одно потрібно згадати його в цьому контексті.

Комплемент та об'єкт основного дієслова

Однією із вимог речення з 把 є наявність комплементу до основного дієслова. Іп По називає 10 різновидів таких комплементів(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.234-237):

1) комплемент результату:

大夫把他的病治好了。 Лікар вилікував його хворобу.

Dàfū bǎ tā de bìng zhì hǎole.

Суб. Им.сл. 把 дієсл. компл. ЧД/ССК

2) комплемент місця:

母亲把孩子搂在怀里。 Мати взяла дитину на руки.

Mǔqīn bǎ hái zǐ lǒu zài huái lǐ.

Суб. Им.сл. 把 дієсл. компл.

3) комплемент напрямку:

她把窗帘放了下来。 Вона опустила жалюзі.

Tā bǎ chuānglián fàngle xiàlái.

Суб. Им.сл. 把 дієсл. ЧД компл.

4) комплемент давання 给 gěi:

他把信转交给她。 Він вручив їй листа.

Tā bǎ xìn zhuǎnjiāo gěi tā.

Суб. Им.сл. 把 дієсл. компл.

5) комплемент тривалості:

姐姐把黄豆浸了两个钟头。 Старша сестра замочила боби на дві години.

Jiějiě bǎ huángdòu jìnle liǎng gè zhōngtóu.

Суб. Им.сл. 把 дієсл. ЧД числ. РС компл.

6) комплемент короткої тривалості:

他把那篇稿子修改了一下。 Він продивився чорновик.

Tā bǎ nà piān gǎo zǐ xiūgǎile yīxià.

Суб. Им.сл. 把 дієсл. ЧД компл.

7) комплемент частоти:

老师把那首唐诗朗诵了三次。 Вчитель тричі продекламував того вірша.

Lǎoshī bǎ nà shǒu tángshī lǎngsòngle sāncì.

Суб. Им.сл. 把 дієсл. ЧД компл.

8) комплемент порівняння 成 chéng:

导演把整个戏剧处理成一个戏剧。 Режисер сприймав всю виставу за комедію.

Dǎoyǎn bǎ zhěnggè xìjù chǔlǐ chéng yīgè xìjù.

Суб. Им.сл. 把 дієсл. компл.

9) комплемент опису 得 de:

他把房间收拾得干干净净。 Він прибирав кімнату на чисто.

Tā bǎ fángjiān shōushí dé gàn gānjìng jìng.

Суб. Им.сл. 把 дієсл. компл.

10) комплемент оцінки 得 de:

律师把问题解释得很清楚。 Адвокат пояснив проблему дуже чітко.

Lùshī bǎ wèntí jiěshì dé hěn qīngchǔ.

Суб. Им.сл. 把 дієсл. компл.

Останні два комплементи раніше вважалися неприйнятними для використання разом із 把. Зокрема на цьому наголошував Лі(Лі, Томпсон, 1981, с.477).

Зустрічаються речення з числівником та рахівним словом або іменником у якості додатку(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.237):

妹妹把花浇了水了。

Mèimei bǎ huā jiāole shuǐle.

Суб. Ім.сл. 把 дієсл. ЧД ім. ССК

Основне дієслово

Як нам відомо, одною із головних характеристик конструкції 把 є поняття розпорядження, коли суб'єкт напряду впливає на об'єкт. Тому основне дієслово, що позначає дію є обов'язковим критерієм побудови такого китайського речення. У випадках, коли ми описуємо своє ставлення (почуття, емоції) до, пізнання(наша поінформованість про нього) чи сприйняття(тактильне і т.д.) додатку ця конструкція не може бути використаною. В окремих випадках, коли дієслово, що позначає почуття, пізнання чи сприйняття, описує дію, яка впливає на об'єкт, ми можемо використовувати цю конструкцію в такому випадку. Наприклад:

1.她把电视关掉了。

Tā bǎ diànshì guān diào le

суб. Ім.сл. 把 дієсл. ч.д.

Вона вимкнула телевізор

2.我把茶杯弄破了。

Wǒ bǎ chá bēi nòng pò le.

суб. Ім.сл. 把 дієсл. ч.д.

Я розбив чашку чаю.

3.桃树把花开了。

Táo shù bǎ huā kāi le.

суб. Ім.сл. 把 дієсл. ч.д.

Персикове дерево зацвіло

(досл. персикове дерево-ва-квітка-відкрити-ле)

(взято з Лі, Томпсон, 1981, с.468)

У попередніх реченнях ми саме бачимо розпорядження об'єкта референтом у

1) вона - референт впливає(вимкнула) на об'єкт – телевізор;

2) я – референт впливає(розбив) на об'єкт – чашку чаю.

3) персикове дерево – референт впливає(відкрив) на об'єкт – квітки. У третьому реченні дерево напряду не впливає на свою квітку, але воно вважається правильним. При детальному огляді ми можемо сказати, що якщо основне дієслово не описує

прямий вплив на об'єкт, а описує процес, що впливає на об'єкт, то в такому реченні конструкція з 把 теж є правильним. Наступні приклади наведені, щоб продемонструвати неправильне використання:

1.我把那件事了解。

Wǒ bǎ nà jiàn shì liǎojiě.

Суб. 把 вк. займ. р. с. об. дієсл.

(Ім. сл. 把)

Я розумію ті речі.

2.她把小猫爱。

Tā bǎ xiǎo māo ài.

суб. 把 прикм. Об. дієсл.

(Ім. сл. 把)

Вона любить кошеня.

Але:

3.她把小猫爱得要死。 Вона аж до смерті любить кошеня

Tā bǎ xiǎo māo ài de yào sǐ

суб. Ім. сл. 把 . дієсл. ССК дієсл.

(взято з Лі, Томпсон, 1981, с. 467, 469)

2.1.2. Пасивний стан

Формальний пасив

Як раніше ми згадували, конструкція 被 будується за наступною схемою : Іменникове словосполучення(об'єкт) + 被 + іменникове словосполучення (виконавець) + дієслово(предикат) . Загальним прикладом може бути наступне речення: 他被姐姐骂了。 Його ошпарила старша сестра.

Tā bèi jiějiě màle.

ім. сл. ім. сл. 被 дієсл. ЧД/ССК

(Лі, Томпсон, 1981, с. 492)

Конструкція 被 має властивість до знаходження у першій половині речення. Дієслово виноситься на кінець. Дана конструкція виражає залежність прямого додатку(що, стоїть на початку) до дієслова з можливістю вказати на референта(того, хто виконує дію). Для обширного огляду структурних особливостей та різновидів цієї конструкції потрібно зосередитись на двох маркерах:

- 1) іменникове сполучення 被(виконавець дії)
- 2) Дієслово присудка.

Особливістю формального пасиву в китайській мові є те, що виконавець може існувати у 3 формах:

1) особа виконавця невиражена в реченні:

那个警察被打伤了。

Nàgè jǐngchá bèi dǎ shāngle. Того поліцейського поранили.

ім.сл 被 дієслово ЧД/ССК

2) особа виконавця невстановлена:

那个警察被人打伤了。

Nàgè jǐngchá bèi rén dǎ shāngle. Той поліцейський був поранений

ім.сл ім.сл 被 дієслово ЧД/ССК чоловіком(кимось).

3) особа виконавця відома:

那个警察被流氓打伤了。

Nàgè jǐngchá bèi liú máng dǎ shāngle. Той поліцейський був поранений

ім.сл ім.сл 被 дієслово ЧД/ССК хуліганам.

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.253)

Дієслово в присудку таких речень має дві особливості. Перша – це те, що поняття «небажаної дії», яке виражає конструкція 被 в традиційному використанні, не дає можливості ставити часток заперечення 不/没(有) bù/méi (yǒu) безпосередньо перед дієсловом присудка чи іменникове словосполучення 被, так як речення стає граматично-неправильним і нелогічним:

1. 我被他没批评

Wǒ bèi tā méi pīpíng.

об. зап. ім. сл. 被 дієсл

2. 我没被他批评

Wǒ méi bèi tā pīpíng.

об. ім. сл. 被 зап. дієсл

Я не був розкритикований ним. (Іп По, Ріммінгтон, 1981, с.502)

Другою особливістю дієслова в такому типі пасиву є часткова несумісність компонентів результату з нею. А саме – тих, що виражають позитивний результат дію, адже це робить речення нелогічним:

Правильне

1. 反被煮糊了。

Їжа згоріла.

Fǎn bèi zhǔ húle.

Об. 被 дієсл. дієсл. ЧД/ССК

Неправильне

2.饭被煮好了。

Їжа приготована.

Fàn bèi zhǔ hǎole.

Об. 被 дієсл. комп. ЧД/ССК

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.255)

Умовний пасив

Попри те, що умовний пасив є більш коротким та вживаним різновидом, ніж конструкція з 被, але він теж має різноманітні структурні особливості. Усі вони пов'язані з вираженням реми у самому реченні – предикату та його комплексу. Згідно із понять «теми» та «реми» про конструкцію китайського речення, в умовному пасиві об'єкт, який в активному стані був би в позиції реми доповнює собою дієслово, став темою речення. Це приводить до того, що більшість дієслів, що використовуються в такому стані є транзитивні, використання інтранзитивних дієслів може сплутати слухача, тому вони переважно не використовуються в умовному пасиві:

1.信 || 已经寄走了。 Лист відправлено.

xìn || yǐjīng jì zǒu le.

суб. || присл тр.дієсл. ЧД/ССК

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.245)

2.信||已经走了。 Лист пішов(але не «відіслано»).

Xìn yǐjīng zǒu le

суб. || присл. інтр.дієсл. ЧД/ССК

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.246)

Так, як речення умовного пасиву зазвичай доповнюють вже відомі нам факти, ситуацію, то його структура не сприймає односкладових дієслів(переважно інтранзитивні), які позначають просту дію. Тому в умовному пасиві використовують двоскладові дієслова, або є тенденція до доповнення односкладових транзитивних дієслів-комплементами або прислівників-комплементів:

1) результату

信 || 受到了。

Xìn || shòudào le.

суб. дієсл. ЧД

2) напрямку

衣服 || 晾出走了。

Yīfú || liàng chūzǒu le

суб. дієсл. компл. н. ЧД/ССК

3) місцезнаходження

行李 || 放在行李架上了。

. Xínglǐ || fàng zài háng lǐ jià shàng le.

суб. дієсл. компл. м. ЧД/ССК

4) частоти

这个电影 || 已经放映过两次了。

Zhè ge diànyǐng || yǐ jīng fàngyǐngguò liǎng cì le.

суб. присл. дієсл. компл. ч. ЧД/ССК

5) тривалості

这个菜 || 放了两天了。

Zhè ge cài || fàng le liǎng tiān le.

суб. дієсл. ЧД компл. т. ЧД

6) способу

字 || 写得歪歪斜斜的。

Zì || xiě de wāi wāi xié xié de.

суб. дієсл. 得 компл. сп.

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.246-248)

Дієслово + іменник можуть використовуватись в ролі комплементу

那封信 || 写了三张纸。

Nà fēng xìn || xiě le sān zhāng zhǐ.

суб. дієсл. числ. РС ім.

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.248)

Певні дієслова мають власне значення яке є тотожним з результатом:

1.工作 || 不完成 | 我 || 不睡觉。

Gōngzuò || bù wánchéng | wǒ || bù shuìjiào.

суб. || зап. дієсл. | суб. || зап. дієсл.

2.推销员打来的电话||通常不解。

Tuīxiāo yuán dǎ lái de diànhuà || tōngcháng bù jiě.

суб. || присл. зап. дієсл.

Лексичний пасив

Суб'єктом у лексичному пасиві виступає реципієнт дії, яка виражена номіналізованим дієсловом, яке є формальним об'єктом для ергативних дієслів 得到 dédào «здобути», 受到 shòudào «отримати», 遭到 zāo dào «постраждати(від)», а ініціатор дії виражається означенням до формального об'єкта-дієслова. Структура речення в лексичному пасиві будується за даною схемою: отримувач(об'єкт) + дієслово + ініціатор (як означення)+ 的+ номіналізоване дієслово. Приклад:

她的行为遭到父母的批评。 Її поведінка (отримала батьківську критику) була

Tā de xíngwéi zāo dào fùmǔ de pīpíng. розкритикованабатьками.

суб. ерг. дієсл. озн. об.(ном.дієсл.) (Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.259)

Так, як речення в лексичному пасиві цікавить не тільки сама дія, а її виконавець чи ступінь виконання цієї дії, означення є дуже важливим елементом його структури, воно може виражати або самого виконавця або ступінь дії, що виконується:

1) означення виражає виконавця:

他受到老师的批评。 Він був розкритикований вчителем.

Tā shòudào lǎoshī de pīpíng.

суб. ерг. дієсл. озн. ном. дієсл.

2) означення виражає ступінь дії:

他受到严厉的批评。 Він був жорстко розкритикований .

Tā shòudào yánlì de pīpíng.

суб. ерг. дієсл. озн. ном. дієсл.

3) означення одночасно виражає виконавця і ступінь дії:

他受到老师严厉的批评。 Він був жорстко розкритикований вчителем.

Tā shòudào lǎoshī yánlì de pīpíng.

суб. ерг. дієсл.

озн.

ном. дієсл.

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.259-260)

2.2. Особливості функціонування прийменника 把 ba та формальних показників пасивного стану в сучасній китайській мові

Особливості використання 把 ba, як засобу реалізації активного стану

В попередніх підрозділах ми вивели основну ситуацію для використання 把 у китайському реченні: розповідне речення, в якому суб'єктно-об'єктні відносини характеризуються поняттям розпорядження суб'єкта над об'єктом через предикат, що описує дію чи стан, який спричиняє ефект на об'єкт. Для підсилення ефекту ми можемо використати пояснення дослідників Лі та Томпсона (Лі, Томпсон, 1981, с.481) через пряму використання:

Використання 把				
	把	把	把	把
Використання:	неможливе	небажане	бажане	обов'язкове
	Об'єкт неозначений або не є референтним (не має згадок в розмові раніше)		Об'єкт означений або референтний (не має згадок в розмові раніше)	

Чим далі ми рухаємося по прямій, тим більш обов'язковою є використання 把-конструкції для вираження свого мовлення завдання в китайському реченні.

В цьому підпункті ми зосередимося на інших випадках використання 把 в китайській мові, як засобу вираження активного стану.

Миттєве враження

Часто в розповідних реченнях, ми можемо спостерігати ще одну функцію 把. Коли ми хочемо описати миттєве враження чи захоплення, то ми можемо скористатися цією конструкцією. Об'єкт в даному випадку буде неозначено-референтним, тобто згадка, чи розуміння його існування є у обох сторін розмови, але його характеристика, форма проявляється лише під час самої

комунікації. Числівник та рахівне слово перед самим об'єктом є обов'язковими у більшості речень:

他把两首歌的词儿唱串了。 Співаючи вона зплутала слова з двох пісень.

Tā bǎ liǎng shǒu gē de cí er chàng chuànle.

суб. ім.сл. 把 дієсл.1 дієсл.2 ЧД/ССК (Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.242)

Офіційний стиль

Для того, щоб надати констрiкції 把 офіційного характеру, можна 把 замінити на 将 jiāng :

以免将谈判弄僵了。

Yǐmiǎn jiāng tánpàn nòng jiāngle. Уникнути, щоб не затягнути перемовини.

суб. ім.сл. 把(将) . дієсл. ЧД/ССК Звернемо увагу, щоб тут суб'єкт виражений сталим виразом 以免 (зробити, щоб уникнути).

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.243)

Наказовий спосіб

Речення з конструкцією 把 часто використовуються для вираження наказового способу в китайському реченні. В таких реченнях 把 виражає 3 мовних ситуації:

прохання(请 qǐng + суб'єкт + іменникове словосполучення 把 + предикативний комплекс):

请你把这个苹果擦。 Витри це яблуко, будь ласка.

Qǐng nǐ bǎ zhège píngguǒ cā.

суб. ім.сл. 把 дієсл.

наказ(请 + суб'єкт + іменникове словосполучення 把 + предикативний комплекс):

快把瓶口封严。 Швидше, закоркуй пляшку.

Kuài bǎ píng kǒu fēng yán.

присл. ім.сл. 把 дієсл.

заборона, застереження(别 + суб'єкт + іменникове словосполучення 把 + предикативний комплекс):

别把我的打字机拿走。 Не забирай мою друкарську машинку.

Bié bǎ wǒ de dǎzǐjī nà zǒu.

зап.ч.д. Ім.сл. 把 дієсл.

(Лі, Томпсон, 1981, с.476)

Речення судження(оцінки)

Цікавим випадком використання конструкції з 把 є речення, що виражають судження або оцінку ситуації. У таких реченнях ми ставимо модальні дієслова в позиції перед іменниковим словосполученням 把. Об'єкт в таких реченнях не зобов'язаний бути референтним, тому і вказівні займенники або числівники разом із рахівними словами в них відсутні. Наприклад:

谁都应该把书放回原处。 Кожен повинен повертати книжки на їх місце.

Shéi dōu yīnggāi bǎ shū fàng huí yuán chù.

суб. мод.д. Ім.сл. 把 дієсл. обст. м.

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.241)

Використовуючи заперечення в таких реченнях, ми можемо користуватися такими синтаксичними конструкціями для вираження застереження. Для вираження заперечення використовується 不 bù + дієслово:

不准把车辆停放在进出口。 Ставити авто біля входу та виходу заборонено.

Bù zhǔn bǎ chēliàng tíngfàng zài jìn chūkǒu.

суб.(дієслівний) Ім.сл. 把 дієсл. обст. м

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.241)

Стилістичні особливості використання різновидів пасивного стану

Формальний

Існує класичний варіант конструкції 被. Замість нього ми використовуємо 为。 。 。 。 。 所 . Іменникове словосполучення формується наступним чином :спочатку стоїть 为 wèi, далі йде виконавець дії й suǒ 所 перед дієсловом. При використанні цієї архаїчною форми комплемент не вимагається:

他的讲话为掌声所淹没。

Його промова була заглушена оплесками.

Tā de jiǎnghuà wèi zhǎngshēng suǒ yānmò.

Суб. ім. сл. 为...所 дієслово

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.257)

Іменникове словосполучення 被 може бути неживим предметом. Зазвичай дію виконує неживий предмет ж оживлене явище:

1. 门被钥匙打开了。 Двері відкриті ключем.

Mén bèi yàoshi dǎkāile.

Суб. ім. сл. 被 дієслово ЧД/ССК

2. 气球被风吹走了。

Qìqiú bèi fēng chuī zǒule Кулька здуло вітром.

Суб. ім. сл. 被 дієсл. ЧД/ССК

(Лі, Томпсон, 1981, с.504-505)

У 被 існують розмовні аналоги: 让 叫/教 给:

我让/给/叫/教(被)他偷了两块前。 Я був пограбований ним на два юані.

Wǒ ràng/gěi/jiào/jiào (bèi) tā tōule liǎng kuài qián. (Лі, Томпсон, 1981, с.506)

Суб. ім. сл. 让 给 叫/教 дієсл. ЧД непр.об.

Зверніть увагу, що ці розмовні аналоги, не можуть замінити 被 коли виконавець відсутній. Щоб підсилити контекст щодо розпорядження об'єктом ми можемо використовувати конструкції 让。。。给，叫。。。给：

房子让/叫/教他烧了。

Fángzi ràng/jiào/jiào tā shāole. Будинок був спалений ним.

Суб. ім. сл. 被 дієсл. ЧД/ССК

(Лі, Томпсон, 1981, с.508)

Наказовий спосіб

Наказовий спосіб не може використовуватись безпосередньо з 被, але з його розмовними варіантами 让 叫/教 给 він є співвставним:

别让开水给烫着。 Не обпечись окропом!

Bié ràng kāishuǐ gěi tàngzhe.

Суб. ім. сл. 让 给 дієсл.

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.256)

Як і конструкція 把, конструкція 被 користується поняттям розпорядження чимось. Але у 被 ця концепція використовується у відношенні до прямого додатку, над яким здійснюється небажанна дія, яка є центром нашої цікавості у фразі, коли 把 звертає увагу на сам прямий об'єкт. Це схиляє нас до того, що обидві конструкції можуть бути використанні для вираження команди чи наказу, лише з однією відмінністю: 把 – універсальний наказ, 被 – застереження.

把 та 被 можуть поєднуватись

Це не є винятком для формального пасивного стану включати конструкцію бǎ, якщо суб'єкт речення та об'єкт бǎ мають залежні відношення «ціле-частина»:

新书被小妹妹把封面撕掉了。

Xīnshū bèi xiǎo mèimei bǎ fēngmiàn sī diào le.

Суб. 被 вик. 把 об. дієсл. ЧД/ССК

Обкладинка нової книжки було розірвана моєю сестрою.

У цьому 新书 «нова книга» та 封面 «обкладинка» мають залежні відношення «ціле-частина» між собою. Іншими словами, суб'єкт має представляти всю річ/явище/поняття, тоді як об'єкт бǎ має представляти її частину. (Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.256-257)

是。 。 。 。 。 的

Часто при перекладі речень в пасивному стані на китайську ми бачимо, що використання 被, як універсального інструменту є недоречним. Тому ми можемо використати інші типи пасиву або конструкції близькі до характеристики пасиву. Одною із таких конструкцій є 是。 。 。 。 。 的. Вона використовується, коли ми хочемо звернути увагу не лише на дії, а й на виконавці:

这本小书是我母亲写的。

Цей роман написаний моєю матір'ю.

Zhè běn xiǎo shū shì wǒ mǔqīn xiě de.

Вк.з РС суб. 是 вик. Дієсл. de

(Лі, Томпсон, 1981, с.499)

Умовний

У структурному огляді умовного пасиву, ми побачили, що тема речення – отримувач дії є неживою істотою чи предметом. У випадках коли отримувач дії є людиною, може створитися ситуація з двома змістами речення, як от наприклад тут:

他的助手 || 救活了。

Tā de zhùshǒu || jiù huó le.

суб. || дієсл.+ ім. ЧД/ССК

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с. 252)

Ми можемо мати дві різні інтерпретації цього речення: 1) за схемою «тема + рема»(пасив) – Його помічнику врятували життя(лікарі);

2)за схемою «суб'єкт + предикат» - Його помічник врятував життя(комусь).

Для того, щоб уникнути такої ситуації, ми можемо додати 被 або утворити лексичний пасив:

1.他的助手 || 被救活了。Його помічнику врятували життя.

Tā de zhùshǒu || bèi jiù huóle.

суб. || 被 дієсл.+ ім. ЧД/ССК

2.他的助手 || 得救活了。Його помічнику врятували життя.

Tā de zhùshǒu || déjiù huóle.

суб. || дієсл. ім. ім. ЧД

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с. 253)

Також ми побачили різні форми утворення заперечення з присудком. Але існує ще одна суто-стилістична форма: замість 还没 hái méi «ще не» ми можемо використати 尚未 shàngwèi «ще не» для надання реченню офіційного стилю:

问题 || 尚未解决。

Питання ще не вирішене.

Wèntí || shàngwèi jiějué.

суб. || зап. дієсл.

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.251)

Лексичний

У основних дієслів «得到 dédào», «受到 shòudào», «遭到 zāo dào», окрім загальної ролі, також мають свої семантичні забарвлення. 得到 використовується у позитивному контексті, 遭到 в негативному, 受到 в нейтральному:

1.学生得到老师的表扬。

Студенти отримали похвалу

вчителя.

Xuéshēng dédào lǎoshī de biǎoyáng.

суб. ерг. дієсл. озн. об.(ном.дієсл.).

2.来宾受到热烈的欢迎。

Láibīn shòudào rèliè de huānyíng.

Гост були тепло прийняті.

суб. ерг. дієсл. озн. об.(ном.дієсл.)

3.来宾遭到主任的冷落。

Láibīn zāo dào zhǔrèn de lěngluò.

Гості були холодно прийняті.

суб. ерг. дієсл. озн. об.(ном.дієсл.)

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.260-261)

Загалом ми бачимо, що лексичний пасив схильний до двоскладового основного дієслова за формулою «дієслово + 到», але є виняток. У кількох розмовних висловах, воно формується за формулою «дієслово+іменник»:

遭殃 zāoyāng зазнати лиха

罹难 línàn зустрітити невдачу

受伤 shòushāng отримати поранення, поранитись

得救 déjiù бути врятованим

惹祸 rěhuò накликати біду

遇险 yùxiǎn опинитись в біді

У реченні це відображається таким чином:

1. 孩子受了伤。

Háizi shòule shāng.

суб. дієсл. ЧД ім.

Дитина отримала пошкодження.

2. 病人得救了。

Bìngrén déjiùle.

суб. дієсл. ім. ЧД

Пацієнт було врятовано.

(Іп По, Ріммінгтон, 2016, с.261-262)

Зверніть увагу, що означення зникає, адже зв'язка дієслова з іменником є самостійними самі по собі, а також 了 le з'являється наприкінці речення або після дієслова.

Висновки до другого розділу

Дослідивши джерела та зробивши докладний огляд активного та пасивного стану в китайській мові в цьому розділі ми можемо зробити кілька висновків:

- 1) активний стан у китайській мові виражає прямі суб'єктно-об'єктні відносини у реченні. Є два найбільш вживані шаблони активного стану в китайській мові: суб'єктно-об'єктні речення та конструкція 把 ba
- 2) конструкція 把 ba є доволі частотним засобом вираження сильного зв'язку суб'єкту з об'єктом, а саме розпорядження суб'єкту об'єктом. Зазвичай

- розповідне речення є представником конструкції 把 ba, але її гнучка структура дозволяє її використовувати в наказових реченнях та реченнях судження;
- 3) будова конструкції 把 дозволяє їй бути гнучкою та мати хорошу адаптивність до характеру мовленнєвої ситуації. Використання компліментів результату, місця, напрямку, тривалості, миттєвості дії, частоти, порівняння, опису, оцінки та давального комплементу в цій конструкції дає широкий спектр використання мовцем її у розмовному, офіційно-діловому та публіцистичних стилях. А її дієслівний комплекс становить основу для вираження суб'єктно-об'єктних відносин у китайському реченні;
 - 4) пасивний китайської мови є досить різноманітним, складається з 3 різновидів (формального з конструкцією 被 bei, умовного та лексичного) та змінюється під зовнішнім впливом європейських мов;
 - 5) конструкція 被 bei попри свою традиційну роль «вираження небажаної дії» з плином часу та впливом іноземних мов стає все більш універсальною конструкцією для вираження пасивного стану в китайській мові та перекладу з інших мов на китайську. Її структура при цьому залишається майже незмінною ;
 - 6) умовний пасив – це універсальний спосіб вираження своїх думок в рамках китайського пасиву, його структура доводить теорію про сучасну тенденцію китайської мови до спрощення та уподібнення. Враховуючи усі плюси його універсальності, не потрібно забувати про межі його використання;
 - 7) лексичний пасив – його стислість пасує для офіційно-ділового стилю мовлення, а максимальний зміст при мінімальній формі вписується в традиційну китайську мовленнєву концепцію.

ВИСНОВКИ

Категорія стану, як і в будь-якій іншій мові, є важливою частиною китайської мови. Ми дізнались, що вона впливає на багато факторів: структуру речення, вибір стилю мовлення, використання певних виразів, понять, слів, побудову мовленнєвої ситуації, розуміння мовцем доцільності використання конкретного засобу для вираження категорії стану у розмові, правильного перекладу з мови оригіналу зі збереження змісту та форми за можливості, чіткого вираження своїх думок під час спілкування китайською з носієм мови. Її роль для китайської мови важко переоцінити.

Дослідивши історичну довідку, можна стверджувати, що протягом часу китайська мова побувала в різних умовах розвитку. Вона була ізольована від інших мов та розвивалася своїм власним шляхом, що спричинило її самобутній характер побудови речення. Зростання контактів китайської культури з західною цивілізацією спричинило різкі зміни та оновлення в її лексичній та граматичній структурі. Бажання уніфікувати безліч мов-діалектів дало підґрунтя для комплексного укладання граматики китайської мови. Політична та культурна ситуація Китаю в ХХ ст. тільки пришвидшила ці процеси. Разом із цим змінювалась, реформувалась та отримувала свою чітку граматичну характеристику в китайській мові категорія стану.

Впродовж роботи ми виокремили три різновиди категорії стану в сучасній китайській мові: активний, пасивний та середній. Перші два є основою для вираження категорії стану в СКМ і широко використовуються у мовленні. Середній стан є об'єктом багатьох обговорень та дискусій й на зараз знаходиться ще досі у своїй граматичній розробці, як чіткої концепції. Тому в цій роботі ми зосередились на вивченні активного та пасивного станів.

Впродовж вивчення теми, ми дійшли висновку, що активний стан в китайській мові виражається суб'єктно-об'єктними зв'язком. Найпоширенішими засобами його вираження у китайському реченні є суб'єктно-об'єктні речення та конструкція 把 ba.

Можемо охарактеризувати конструкцію 把 ba за наступними пунктами:

- 1) має чітку структуру «Суб'єкт+[把+(вказівний займенник чи числівник разом із рахівним словом у схожій функції)+прямий об'єкт]+предикат» з можливістю створювати різноманітні варіанти побудови за рахунок комплементів для пристосування до мовленнєвого завдання, що стоїть перед мовцем;
- 2) має чітке та підкреслене формою речення вираження розпорядження суб'єкта над об'єктом;
- 3) можливість використання конструкції 把 ba для вираження наказу ;
- 4) має значний потенціал для використання цієї конструкції в розповідних та описових реченнях;

5) є частотною для використання у китайській мові.

В подальшому вивчені категорії стану ми познайомилися з пасивним станом та засобами його вираження у китайській мові. Ми дійшли висновку, що пасивний стан в свою можна поділити на 3 різновиди: формальний, умовний та лексичний.

Для характеристики та правильного застосування формального пасиву потрібно засвоїти наступні твердження:

- 1) формальний стан виражений у мовленні конструкцією 被 bei, що будується за наступною схемою : Іменникове словосполучення(об'єкт) + 被 bei + іменникове словосполучення (виконавець) + дієслово(предикат) . 被 bei завжди займає позицію між темою та ремою, ближче до початку речення;
- 2) виконавцем може бути невказаною особою, чітко вказаною особою, або ж взагалі бути відсутнім;
- 3) речення такого типу розповідає про настання небажаної для мовця дії
- 4) 被 засоби вираження прямого заперечення, так як вже саме по собі несе негативний зміст
- 5) головне дієслово формального пасиву є транзитивним;
- 6) наказовий спосіб несумісний з 被 bei. Для вираження наказу у формальному пасиву потрібно звертатися до розмовних аналогів 被 bei;
- 7) 被 bei не є універсальним інструментом для перекладу речень пасивного стану з інших мов.

У цій роботі ми присвятили увагу вивченню, не лише 被 bei , а й умовного пасиву. Підсумовуючи результати дослідження, ми можемо навести наступні тези, що як найкраще охарактеризують його:

- 1) умовний пасив є найбільш вживаною формою пасивного стану у китайській мові;
- 2) Загальна схема речення є наступною: суб'єкт + транзитивне дієслово + комплемент;
- 3) Речення лексичного пасиву зазвичай використовуються для доповнення вже висвітленої раніше у розмові теми, події, стану чи поняття;
- 4) Умовний пасив є доволі гнучким у використанні разом із запереченням та описі дії, що відбуватиметься в майбутньому чи має характер регулярного використання;
- 5) В певних випадках умовний пасив вимагає використання 被 bei для правильної передачі змісту та запобіганню утворенню подвійного контексту в реченні.

При огляді пасивного стану в китайській мові, ми не змогли обійти стороною лексичний пасив. Проаналізувавши його, ми можемо стверджувати, що:

- 1) лексичний пасив є хорошим інструментом вираження пасиву в офіційно-діловому стилі спілкування;
- 2) речення в лексичному пасиву звертає увагу не лише на саму дію, а й на її виконавця та ступінь;
- 3) лексичному пасиву притаманне використання двоскладових дієслів у реченні.

При вивченні даної теми ми звернули увагу на важливість та вплив категорії перехідності/неперехідності дієслів на вираженні категорії стану в китайському реченні. Транзитивні дієслова є притаманними для суб'єктно-об'єктних речень, лексичного пасиву. Інтразитивні дієслова вживаються у конструкція –把 *ba* та 被 *bei*, умовному пасиві.

Результати проведеної роботи схиляють до того, що вивчення засобів вираження категорії стану є актуальним в контексті вивчення китайської мови та у спілкуванні з носіями мови. Вираження категорії стану в китайській мові має свої особливості, пов'язані зі специфікою китайського речення. Використання засобів вираження категорії стану впливають на інтерпретацію сказаного та на вибір стилю мовлення. Дослідження категорії стану в китайській є корисним для вивчення самої китайської мови, як іноземної та підвищення рівня міжкультурної комунікації з китайцями.

论文摘要

语态范畴是表示主语和宾语关系的语法范畴。在现代汉语中，语态范畴帮助构成句子。这本研究的重点是语态范畴的结构特点、方式特点和用法例子。发现这个话题的时候，我们理解怎么翻译我们的想法成中文。分析中文的句子的的时候，我们发现语态范畴的实施办法。那个实施办法的了解帮助那些学习汉语的人。提高他们的想法表示成汉语的能力，并帮助他们和母语者表达。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Benveniste Émile. (1966). *Problèmes de Linguistique Générale I*. Paris:
- Benveniste, É. (1974). *Problèmes de linguistique générale II*. Paris.
- Cardona, G., & Jain, D. (2003). *The indo-aryan languages*. Routledge.
- Chao, Y. R. (1965). *A grammar of spoken Chinese*. Berkeley: University of California Press.
- Comrie, B. (1981). *Language universals and linguistic typology syntax and morphology*. Univ. of Chicago Press.
- Huang, C. T. James. 1992. Complex predicates in control. *Control and Grammar*, ed. by James Higginbotham, and Richard Larson, 119-147. Dordrecht: Kluwer
- Huang, D. (1726). 仓颉篇.
- Kierman, F. A. (1969). Night-Thought on the Passive. *Unicorn*, V, 72–75.
- Li, C. N., & Thompson, S. A. (1981). *Mandarin Chinese: A Functional Reference Grammar*. Berkeley: University of California Press.
- Ma, J. (2003). *Theoretical Issues in Chinese Syntax and Semantics*. Hebei.
- Quatrini, A. (2021). Analysis of the Grammatical Passive Voice in English and Chinese, a Comparison between the Two Languages. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, V(X), 150–156.
- Saussure, F. de, Bally, C., Sechehaye, A., & Riedlinger, A. (2008). *Course in general linguistics*. Open Court.
- Ting, Jen. (2006). The middle construction in Mandarin Chinese and the presyntactic approach. 1. 89-117. National Taiwan Normal University
- Thompson, S. A., & Charles, L. N. (1994). On ‘Middle Voice’ verbs in Mandarin. In B. A. Fox & P. J. Hopper (Eds.), *Voice: Form and function*. essay, John Benjamins.
- Yip, P.-C., & Rimmington, D. (2016). *Chinese: A comprehensive grammar*. Routledge.

Кочерган, М. П. (2001). *Вступ до мовознавства*. Київ: ВЦ "Академія".

Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я., Козачук Г. О., Леута О.І, & Лобода В. В.(2000). *Сучасна літературна українська мова (7-ме видання)*. Київ: Вища школа.